II. évfolyam, 16. füzet Budapest, 1920. augusztus

MAGYAR NEMZETI
MUNKÁSKÖNYVTÁR

Előfizetési díj :
Egy évre ..... 100 K
Egyes szám ára: 4 K

Főszerkesztő :
OLÁH DÁNIEL,
nemzetgy. képv., ny. miniszter

Megjelenik havonta kétszer
Szerkesztőség és kiadóhivatal :
Budapest,
VIII., Szcitovszky-tér 2. sz.

A nemzetközi szocializmus válsága.

A nemzetközi szocializmust a legújabb idők válság elé sodorták. A szocializmus hivatalos vezérei természetesen tiltakozni fognak ez ellen az állítás ellen, hivatkoznak majd újabb politikai sikereikre (mint pl. a nemrégiben lezajlott csehországi választások), de ez a valóságon semmit sem változtat.

Azokban az országokban, amelyek a háborúban vereséget szenvedtek, hirtelen megerősödött a nemzetközi szociáldemokrácia, sőt egészben vagy részben magához is ragadta a rég óhajtott államhatalmat. A szocializmus ott, ahol hatalomra jutóit igazi valóságában mutatta meg magát, bebizonyította, hogy mindaz, amit ígért, valóra nem váltható; ha pedig ezt megkísérlik, zavar, fejetlenség, a termelés teljes csődje és borzalmas nyomorúság jár nyomában. Ott, ahol a szociáldemokrata vezetők józanabbak, nem is követelik az eszméknek rögtöni megvalósítását, s maguk bevallják, hogy annak még nem érkezett el az ideje. De ott, ahol a vezéreket a hatalmi téboly elragadta és átmenet nélkül meg akarták valósítani nagy apostoluk, *Marx Károlynak* igéit — mint nálunk és Oroszországban — eléggé ismertek az eredmények: megszűnt a munkafegyelem, züllésnek indult minden termelés, bekövetkezett az államcsőd, szóval a legsiralmasabb romlás minden vonalon. Jóllétei, földi boldogságot helyezett kilátásba Marx tanítása, a szocializmus, arra az esetre, ha egyszer megvalósul, illetve a szocializmusé lesz a döntő szó és bebizonyult, hogy Ígéretei csak légvárak s belátható időn belül meg nem valósíthatók. A szocialisták szélsőséges árnyalata (a bolsevisták) mindent tönkretett, mindent felemésztett ott, ahol az államhatalom kezébe került, ahol pedig a mérsékeltek kerültek uralomra (Németországban és Ausztriában), ott sem vehető észre haladás, s az illető államok nem tudnak belsőleg megszilárdulni. Németország folytonos véres belső harcok színhelye, Ausztria hasonló módon ezernyi belső nyomorúsággal küzd.

A Marx-féle dogmák alapján álló szocializmus csak tagadás, de nincsen alkotó ereje, mert arról a termelési és társadalmi rendszerről, amelyet a marxizmus a mostani helyett ajánl, vagy csak egy távoli bizonytalan jövőben lehet szó, vagy annyira ellentétben van az emberi természettel, hogy megvalósításáért küzdeni hiábavaló erőlködés. Láttuk, hogy a szélsőséges osztály-harc szitásával mit tett Oroszországban és Magyarországban a megcsontosodott, dogmatikus marxizmus. Új hűbériséget teremtett, az állami élet kitagadottjává tette a lakosságnak jelentékeny részét és a régi osztályuralmat Oroszországban egy új, még sokkal nyomasztóbb osztályuralom váltotta fel. Ezek az új elnyomottak természetesen sohasem fognak belenyugodni megalázott helyzetükbe és mindent elkövetnek, hogy ezt az új zsarnokságot bármilyen úton-módon minél előbb lerázzák.

Egyéb nagy hibái és fogyatkozásai is bebizonyultak a marxizmusnak, amelyről a felületesen gondolkodók azt hirdették, hogy tökéletes erkölcsi és világnézeti álláspontot nyújt híveinek. Azok a régi vallásos és erkölcsi meggyőződések, amelyekben apáink és nagyapáink hittek, máról-holnapra nem változtathatók meg és nem pótolhatók újakkal. *Marx* Károly materalizmusát tudósok és kutatók már régen megcáfolták. Ezek a tanok a lelket üresen hagyják s nem nyújtanak élet- és világnézetet, amely még a legfelületesebben gondolkodót is kielégíthetné. A szocializmus vezetői zsarnoki módon rá akarnak kényszeríteni a szervezett munkásságra olyan hitet, olyan életnézeteket, amelyek nemcsak az értelmesebb, hanem még a gondolkodni alig tudó munkást sem tudják kielégíteni. Az emberek nem fognak régen megcáfolt hamis bölcsességek kedvéért lemondani hitükről, amely nekik az életben több vigasztalást, a tapasztalatukon kívül eső dolgokban pedig kielégítőbb magyarázatot nyújt, mint Marx elavult tanításai.

Marx és utódai el akarták szakítani a munkásságot hazájuktól, azt hirdetvén, hogy a proletárnak nincsen hazája. A négy és félévig tartó háború alaposan rácáfolt erre az állításra, mert a szervezett munkásság mindenütt a leghűbben teljesítette hazája iránti kötelességét. Mikor pedig az orosz és magyar bolsevikiek többízben a külföldi szervezett munkásságot hívták segítségül, azok meg sem mozdultak és egyetlen lépést sem tettek az érdekükben. A külföldi ipari munkásság sokkal jobban ragaszkodik hazájához, semhogy a nemzetközi kalandorok uralmáért a kisujját is megmozdította volna. Az egész internacionálé mesterkélt tákolmány, amelyet nem a munkások, hanem a vezetők nemzetközi szolidaritása hozott létre. A nemzeti érzés korunkban még sokkal erősebb, sokkal jobban egybekapcsolja az embereket, semhogy jövőjüket bizonytalan ábrándokért kockára tegyék. A nemzeti eszme talán még sohasem volt olyan erős, mint napjainkban és hazaárulásszámba menne, ha a magyar munkásság még mindig nemzetközi vezéreket követne, amikor körülöttünk valósággal dühöng a nacionalizmus és a nemzetiségi elvre való hivatkozással akarnak szétdarabolni bennünket.

Elfogulatlanul nem lehet azt állítani, hogy annak a munkásmozgalomnak, amelynek megindítása Marx Károly és *Lassale* Ferdinánd nevéhez fűződik, semmi haszna sem volt a munkásságnak; sőt éppen ellenkezőleg. A munkások életszínvonalát a munkásszervezkedés emelte, megóvta őket a tőke kizsákmányolásától, emberibb életmódot juttatott nekik. Ez a munkásmozgalom szerzett magának nagy és elismerésre méltó érdemeket is. De viszont ugyanannyi vagy több kárhozatos hatása van így a munkásságra, mint magára a társadalomra. Az osztályharc alapján való szervezkedés két ellenséges táborra osztotta ugyanazon ország lakosságát, ellenségévé tette a munkát a tőkének, pedig a kettő egymás nélkül el nem képzelhető. Szakadatlan élesztette az elégedetlenséget és vágyakat és gyűlöletet oltott a munkásokba, nem pedig megértést. Ez *így* volt nálunk, Ausztriában, Németországban. Oroszországban, csak Anglia a kivétel, ahol a chartistamozgalom óta forradalmi jellegű munkásmozgalom nem volt. Magát a munkásságot is megfosztották a vezetők minden szabad elhatározásától, rákényszerítettek bizonyos nézeteket akár tetszett neki, akár nem, engedelmes nyájjá dresszírozták, amely parancsszavukra végezte minden mozdulatát. A munkások hátán nagyra nőtt *egy* állandó vezető kaszt, amely mint a magyar, orosz és német példa mutatja, tetszése szerint használja fel őket önző hatalmi céljaira.

Lehetetlenség, hogy az elmúlt esztendő eseményei gondolkodásra ne késztetnék az értelmes magyar munkásságot saját sorsa felől. Lehetetlennek tartjuk, hogy be ne lássa, hogy eddig tévútra vezették és arra nem méltó embereket ajándékozott meg bizalmával. Sajátságos, hogy a világ egyetlen munkásságát sem nevelték annyira nemzetközinek, mint éppen a magyart és sehoi sem tették annyira ellenségévé hazájának, mint nálunk.

Ezért akarjuk felvilágosítani a magyar munkást, meg akarjuk Ismertetni azokat a tanokat igazi és helyes megvilágításban, amelyekre eddig tanították. Ne tartsa Marx evangéliumát csalhatatlannak és örök igazságnak és ha egy kissé gondolkozik, be fogja látni, hogy a társadalmi bajoknak van más, sokkal jobb megoldása, mint Marxnak és követőinek elavult tanításai.

II.

A marxizmus általános jellem—. vonásai.

A szocializmus és a vallás. — A szocializmus mint hatalmi szervezet. — A marxizmus erkölcstana. — Az osztályharc elmélet.

A mai munkáskérdés a modern nagyipar fellendülésével kezdődik, ez pedig összeesik a gépek feltalálásával és azoknak a gyáriparban való alkalmazásával. A gépek alkalmazása a gyáriparban nagy csapást mért a régi céhrendszerű kisiparra; központosította az ipart és gyári munkássá tette az addig független

kisiparosság jelentékeny részét. A gyorsan, alig néhány évtized alatt fellendült nagyipari kapitalizmus nem ismert sem határt, sem mértéket, s minthogy kezdetben semmiféle állami beavatkozás nem korlátozta a tőkéseket, csak kénytik kedvük szerint bántak munkásaikkal, akiket a kisipari termelés aláhanyatlásával a kényszerűség vitt gyáraikba. A vállalkozók tetszéstik szerint határozták meg a munkaidőt éppen úgy, mint a munkabér^ könyörtelenül dolgoztatták a nőket és a fejletlen gyermekeket.

A szabadversenynek ezek a félszeg kinövései azonnal megtermettek a maguk természetes reakcióját, létrehozták a munkások ellenmozgalmát, amely mindmáig tart Gondolkodó, kivált elmék, akik idejekorán észrevették a bajt, különböző elméleteket dolgoztak ki ennek a kérdésnek megoldására, s majd rövidesen megkezdődött a munkások szervezkedése is az ipari nagytőke ellen. Kísérletek is történtek a tőke és a munkaharcának kiküszöbölésére, de ezek nem jártak semmi eredménnyel. Közülük csak az *Amen-* és a *Cabet-féle* kísérletet említjük. A munkások szervezkedése és az elkeseredett harc a tőke és a munka között tovább tartott, s ilyenformán a keltő két ellenséges táborra szakadt, s mindmáig nem sikerült olyan megoldást találni, amely őket egymással kibékítette volna. Ebben természetesen mindketten hibásak. Anglia az egyetlen ország, ahol a tőke és a munka harcát sikerült, nem teljesen megszüntetni, hanem minimálisra mérsékelni, úgy hogy ott olyan az élet-halál harc a tőke és a munka között, mint az európai szárazföldön, az említett Charliste mozgalom lezajlása óta egyáltalán nincs.

Az európai munkásmozgalmak közül legnagyobbarányú az a mozgalom, melynek megindítása Marx Károly, *Engels* Károly és Lassale Ferdinánd nevéhez fűződik, amelyet nemzetközi szocializmus és szociáldemokrácia névvel jelölünk. Ez a mozgalom a szélsőséges osztályharc alapján áll, s a munkásságot minden más társadalmi osztály ellen való gyűlöletben neveli, s végeredményben árra törekszik, hogy minden más társadalmi osztály letörésével és kizárásával maga vegye kezébe az államhatalmat Ezt a célját eddig Oroszországban és a múlt évben Magyarországon sikerült elérnie.

A nemzetközi szocializmus tehát forradalmi mozgalom, amelynek céljai nem a mai társadalmi és gazdasági berendezkedések javítása és hibáiknak kiküszöbölése, hanem az egész berendezkedés felforgatása és helyettesítése azzal a termelési és társadalmi rendszerrel, amelyet a mostani helyett Marx és követői ajánlanak. A végső célban a nemzetközi szocializmusnak minden apostola egyetért, csak a módok és eszközökre nézve van közöttük véleménykülönbség. A végső cél: 1. a proletariátus hatalma (a többi társadalmi osztályok megsemmisítése) és 2. a más termelési rendszer (a szabadverseny) helyettesítése kommunizmussal (vagyonközösséggel), amely egyes tudások véleménye szerint az emberiség kezdetleges fejlődési fokán általános volt. Az eszközök lehetnek: 1. gyorsak és átmenetnélküliek (terror és

proletárdiktatúra) 2. lassú fejlődés, azaz megvárni, míg a tőkés termelés magától lehetetlenné nem válik.

Az alábbiakban a marxizmusnak, vagyis a Marx tanításainak alapján álló szocializmusnak leglényegebb tulajdonságaival és tételeivel fogjuk az olvasót megismertetni.

Számos tudós és gondolkodó úgy fogja fel a szocializmust» mint vallást, amely földi boldogságot helyez kilátásba, ellentétben a keresztyénséggel, amely csak másvilági boldogsággal kecsegtet a földi életben véghezvitt jótettek fejében. Az egybevetés a vallás vagy mondjuk inkább, a vallási élet kóros elfajulása, a vallási türelmetlenség és a szocializmus között valóban találó. A szocializmus meggyőződéses híveinél is megtaláljuk a bigottságot, a fanatizmust, a türelmetlenséget és azt a törekvést, hogy mindenkire rá akarják kényszeríteni a saját meggyőződésüket. Ezeknél az egyéneknél a szociális hit minden más hitet kiszorít, tárgyilagosan ítélni többé nem tudnak, s amit ők hisznek, az rájuk nézve megfellebbezhetetlen és örök igazság, innen származnak azok az ostoba és eszeveszett állítások, amelyek szocialista-lapokban és folyóiratokban a bolseviki uralom alatt gyakorta olvastunk. Például: „A proletariátus annyira meg van győződve az ő eszméinek igazságáról, hogy joga van azokat, még ha kissebbségben van is, a többségre terrorral rákényszeríteni". Ilyen és ehhez hasonló állításokat csak a téboly szülhet, hiszen tudjuk, hogy a geometria tételei is csak ugyanabban a rendszerben igazságok egy másikban már hamisak. A szocialista hit napjainkban is a tömegtébolynak azt a formáját öltötte, amelyet a történelemben az anabaptista mozgalom és flagellánsok korából nagyon jól ismerünk.

A szocialista vallás *Marx* Capitaljában nyerte el dogmatikus rendszerezését és betetőzését. Ez a folyton emlegetett, de kevesek által olvasott mű ügyesen összeszerkesztett plágium. Egyes tételeit eredeti fők gondolták ki *(Szt.-Simon, Thierry, Orvén, Lamennais* stb.) Marx csak összekomplikálta, de minthogy legjobban kifejezi a munkásvezetők romantikus vágyait, érzelmeit és az utópisták tanait leszűrődve tartalmazza, megdönthetlen tekintélyre emelkedett. Jelentőségét *Aquinoi szt. Tamás* nagy művével hasonlíthatnók össze. Az epigonok ihlettel magyarázzák, csürik-csavarják, népszerűsítik és úgy tekintik, mint a szocialista tudománynak egyetlen és csalhatatlan forrását. A hívők a szocializmuson kívül állók kritikáját burzsoá áltudománynak bélyegzik; ha pedig valamely szocialista merészel ellentmondást megkockáztatni, eretneknek nyilvánítják. így járt *Bernstein* is, ki azt merte állítani, hogy a szocializmusnak, ha tudomány akar lenni, le kell mondani a végső és definitív igazságról.

A szekták vad türelmetlenségét és fanatizmusát valóban tapasztalhattuk a magyar szocialistáknál, de különösen a kommunistáknál is uralmuknak amaz emlékezetes napjaiban. Az életével

játszott az, aki az utcán vagy valamely nyilvános helyen csak megjegyzést tett vagy a legcsekélyebb jellel elárulta elégedetlenségét. Lerontották egymásután a szobrokat, a magyar nemzet ezeréves nagyságának emlékeit, hogy a gyűlölő nacionalizmust, sőt annak még az emlékezetét is kiirtsák. A meggyőződésesek és rajongók szentül elhitték, hogy a földi paradicsomban, amelyet a proletárdiktatúrának köszönhettek, kimondhatatlan boldogság fog áradni az emberi nemre. A munkásság meggyőződéses része különben mindig hitte, hogy csak az ő uralmuk következzék el· egyszer, másképpen lesz, minden jobb lesz: nem lesz többé nyomor, igazság lesz és béke.

Számos munkással, sőt nem egy egyetemet végzett emberrel beszéltem, akik bizonyítgatták, hogy ebben az ideális mintatársadalomban nem kell az embernek többet dolgoznia napi 2-3 óránál. Ezzel a bárgyúsággal bolondította elvtársait *Lafargue* űr, a híres francia szocialista vezér is.

A meggyőződéses kommunistáknál valóban tapasztalhattuk a vak és rajongó hitet, amely hit azonban a vallási elemek alantas és kóros megnyilvánulási formájára sietünk megjegyezni, hogy ez a vad és türelmetlen rajongás nem hasonlítható össze a keresztyénséggel, már tudniillik az eszményi keresztyénséggel. Mert ennek alapgondolata a mindent eltöltő, az egész emberiséget magában foglaló szeretet, míg emitt ez a szeretethez a nagy egyetemes gondolat teljességgel hiányzik és legfeljebb csak a keresztyénség elvadult formáival és szektáival hasonlítható össze (anabaptizmus).

A szocializmus elterjedésében igen nagy része van az emberek hiszékenységének és azoknak a szertelen ígéreteknek, amelyekkel az apostolok híveket igyekeztek szerezni az új eszméknek. Az emberek hiszékenysége határtalan, különösen, h& nyomorúsággal küzdenek és azt ígéri valaki, hogy ebből kivezeti őket.

Mielőtt a marxizmus tételeire rátérnénk, vegyük szemügyre, kik a szocialista hit terjesztői.

Feltűnő, hogy a szocializmus apostolai általában nem munkások, hanem iskolát végzett emberek, nemcsak nálunk, külföldön is. Ezek többnyire olyan egyének, akik szabadverseny alapján álló társadalomban nem találják meg helyüket, nem tudják kielégíteni becsvágyukat, s ilymódon akarnak hatalomra és jövedelemre szeri tenni. Igen sok közülük nem is meggyőződéses» Ilyenek voltak nagy részben a bukott proletárdiktatúra hatalmasságai is, akik az eszmét vagyonszerzésre és rablásra használták feî. A szocialisták híres és hatalmas vezérei általában megtollasodtak. *Bebel* milliókat hagyott hátra, *Radek* hasonló módon, az orosz bolseviki vezérek milliókat harácsoltak össze, de nagyúri jólétben éltek a magyarországi szocialista vezérek is minden időben.

A szocialista vezérek hatalma rendkívül nagy, sokkal nagyobb, mint a polgári politikusoké, s a munkásság, amelyre ránehezedik

a szakszervezeti terror, nem szokott régi vezéreinek bizalmatlanságot szavazni. Feltűnő, hogy míg a polgári politikusok gyakran megbuknak és ritka eset, hogy a bukott vezér régi tekintélyét visszanyerje, addig a szocialisták nagyhatalmú vezetői csaknem állandók, s az elismert vezetőt legfeljebb társai marják el a húsosfazék mellől. A vezetés nem ritkán a családban marad (Marx és unokája: *Longuet,* akár *Liebknecht* stb.), úgy hogy túlzás nélkül mondhatjuk, hogy a nemzetközi szocializmust munkásvezérkasztok és a munkásvezérdinasztiák kormányozzák.

A Marx és Engels nevéhez fűződő szocialista mozgalom legszembetűnőbb jellemvonása a szívós és kitartó akarat a hatalom megszerzésére. Ezt a hatalmi vágyat igyekezett a szocialista agitáció hetven esztendő óta állandóan ébrentartani és éleszteni. Folyton lázítani kellett a szervezett ipari munkásságot kiszakítani a társadalomból, ébrentartani benne az úgynevezett proletáröntudatot, hogy az államhatalom egykor minden más osztály kizárásával, kezébe, azaz vezérei kezébe jusson. Az egész mozgalomnak az a leglényegesebb jellemvonása a misztikus hit a proletárság hatalmában, amelyet *Seillibre* francia tudós igen találóan proletárimperializmusnak nevez. A proletariátus mozgalma tehát szintén nem egyéb, mint a modern imperializmusnak egyik formája, amely lényegét tekintve, semmiben sem különbözik a Habsburgok vagy orosz cárok imperializmusától, minthogy célja ennek és a hatalomnak bármilyen eszközökkel való megszerzése. A marxizmus gazdasági tanai, amelyeket az alábbiakban fogunk ismertetni, szintén ezt a célt szolgálják. A vezérek, mint éppen a legújabb idők mutatják, nem is sokat törődnek a gazdasági Programm végrehajtásával. A magyar kommunisták feladták a gazdasági programmnak több, mint felét. Az orosz bolsevikiek pedig, amint a Moszkvából érkező hírek mutatják, már csaknem az egészet Marx elveiből egyet könyörtelenül végrehajtottak: a proletariátus osztályuralmát, ami természetesen a szocialista vezetők diktatúráját jelenti. Ezt akarták ők mindig, a programm többi része mellékes.

A proletár imperializmus legklasszikusabb és örökemlékű aktája kommunista kiáltvány. Ez az írás — mondja Seillière a kiáltványról — virága a hegeli marxizmusnak ... a kiáltvány valószínűleg az egyetlen maradandó emléke a marxizmusnak, amelynek evangéliuma, apokalipsise vagy még inkább koránja bizonyos mértékben. Seillière méltányló szavai valóban nem oknélküliek, mert sem az elméleti, sem a gyakorlati szocializmus nem haladt tovább a kommunista kiáltványnál. Ma is fanatikus hitet ébreszt, éleszti a romantikus vágyakat, tömören és világosan tartalmazza mindazt, amiről a proletárság évtizedek óta álmodott és amit napjainkban megvalósított. A kiengesztelhetetlen osztályimperiálizmust foglalja- magában, amely nem ismer el semmit, csak önmagát.

A forradalmak és terror — Marx szerint — szükségesek, azért, mert ezek siettetik a termelő erőt az ő mindenható mun-

kajához, hogy minél előbb felvirradjon a proletárok által történ megváltás hajnala. Marx a polgári forradalmakban való. részvételt is azért helyeselte, mert ezek — szerinte — elősegítik a proletariátust a végső győzelemben. Marx utódai hívek maradtak ebben is mesterükhöz, mert — amint láttuk, a szocialisták úgy az orosz polgári és parasztforradalmat, mint a magyar polgári forradalmat is teljes erejükkel támogatták, s így jutottak a zavarokban hatalomra ők szervezettségük ereje által.

A proletár miszticizmus legerősebb élesztője Marxnak az a tanítása, hogy a munkás egyszerű munkája az egyetlen és kizárólagos alkotó. Minden ember egyforma és közülük mindegyik egyformán semmi, minden megkülönböztethető különbség nélkül. Az egyik ember egy óra alatt annyi érték, mint a másik ember egy óra alatt, nincs közöttük semmi egyéni különbség, egyformák értelem és munkabírás tekintetében. — Csak mellesleg említjük meg, hogy ezt a tételt mennyire megcáfolta a tapasztalat, amikor nálunk és Oroszországban ők maguk voltak kénytelenek visszaállítani az akkordrendszert, amelyet mindig kárhoztattak.

Az egyén, az ember semmi magában, csak együtt vagyunk valakik, mindnyájan az összes proletárok, együtt, hatalom vagyunk — ezt jelend a Marx-féle szóban levő elmélet. Ez a tétel óriási mértékben növelte a szervezett munkásság hírét az ő elkövetkező hatalmában.

Mindama tanok, melyekből az úgynevezett tudományos szocializmus vagy marxizmus összetevődik, elmésen kieszelt eszközök arra, hogy bizonyos embercsoportot értelemben és gondolkodásban eggyé tömörítsünk, engedelmes nyájjá tegyük, hogy hatalmunknak lépcsőjéül szolgáljon. Erre való elsősorban az osztályharcelmélet, amelyről később bővebben lesz szó. Azt kell *folyton* a proletárok fülébe dörögni, hogy „ti más osztály vagytok”, „más emberek vagytok”, „a kapitalisták gonosz ellenségeitek” stb., hogy létre ne jöhessen valami módon a különböző társadalmi osztályok szolidaritása, közös teremtő munkája. Ugyanebből a célból adott Marx világnézetet és ethikát a proletariátusnak. Hogy a keresztyén vallás nagy egyetemes, az egész emberiséget átölelő világnézetét kiszorítsa. *Feuerbach* filozófiájából és az 50-es és 60-as évek istentagadó, materialista bölcselőinek tanaiból világnézetet konstruált a proletárság számára, *egy* olyan világnézetet, amely tagadása minden magasabb erkölcsi értéknek. A leghalálosabb ellensége volt a keresztyén vallásnak, különösen a protestantizmusnak, (— mert ez döntötte le a papságot, pappá tevén a lelki embert —), nem az egyház és állam elválasztását, hanem a vallás megsemmisítését követelte és megvetette a lelkiismereti szabadságot (a gothai programm 1875). Az atheizmus szerinte *Sprengen gegen den bestehenden Staat,* a természettudományos világnézet pedig forradalmi világnézet. Akik filozófiával foglalkoznak, nagyon jól tudják, hogy *Büchner* és *Moleschott* istentagadó materializmusa ma már meghaladott álláspont és hogy *Haeckel* erőtlen erőlködései sem tudták

egykori tekintélyét helyreállítani és hogy minden ilyen kísérlet filozófiaellenes handabandázás, hogy természettudomány nem jelent sem forradalmi, sem más egyéb világnézetet sőt a Darwin-féle szelekciótan egyik leghatalmasabb érv a szocializmus ellen. A materialista erkölcsbölcselettel ma már nem foglalkozik komoly ember A szocialisták azért makacsul ragaszkodnak a Marx-féle értékfilozófiához, jóllehet teljesen elavult, mert ez az alantas élet- és világnézet rendkívül alkalmas arra, hogy az alájuk rendelt tömegből minden egyéniséget és magasabb törekvést kiöljön és belőlük egyhúron pendülő embereket gyúrjon, akik csak az állati élet élvezetében látják az élet minden célját és rendeltetését.

A nemzetközi szocializmus nagy apostola tehát erkölcstant is adott a proletároknak, hogy elszakítsa őket a keresztény egyháztól és hogy erkölcsi világnézet tekintetében is egyformák legyenek. Marx ebben sem volt önálló, az erkölcstant is, mint összes tételeit, másoktól vette s ehhez a kereszténye llenes érához az őt követő munkásság ma is szívósan ragaszkodik.

A marxizmus erkölcsnélküli, tagadja az emberi cselekvés belső lelki és erkölcsi indításait. Marx új hitet akart adni a munkásosztálynak, célját úgy kell elérni, hogy elszakítja minden hittől, mely a múlthoz vagy a létező állapotokhoz kapcsolja. Ezért kisajátította a szocializmus számára korának elsősorban Feuerbachnak istentagadó materializmusát, mert *így* lehetett legjobban felkelteni az elégedetlenséget, fokozni ax igényeket és követelést ; hitté *tette* a hitetlenséget és a proletáragyvelőket megtöltötte az anyagi életre irányuló vágyakkal és hatalmi aspirációkkal, melyeket Seilliére „proletár miszticizmusnak” neveznek. Azok a különböző gondolatkoncepciók, amelyek a kapitalizmus elméleti megalapozását adták, a vallás-erkölccsel sohasem szakították, még az angol manchesterizmus sem, amelynek *Cobden* a legfőbb és legtipikusabb képviselője, s amely leginkább hasonlítható Marx moráljához. Legnagyobb kapitalista nemzet, az angol, egyúttal a legvallásosabb is; a puritánizmus és a quakerség határt szabott nála az egyéniség korlátlan érvényesülésének, a manchesterizmust ellensúlyozta Carlyle puritán és idealista erkölcstana. A marxizmus tagad minden egyéniséget, minden erőt, belső lelki indítékot, emberei állaíemberek, semmik magukban, lelketlen automaták, töredékei az időnek. Minthogy csupán eszközei a külső és mindenható produktív erőnek, magától érthetődőleg nem ismernek semmi felelősséget, csak vágyaik, materiális szükségleteik vannak, amelyek korlátlanok. A sok évtizedes szocialista agitáció ilyen egyénekké gyúrta át a munkásokat, ilyen egyedekből áll az a tömeg, amelyet a proletárdiktatúra varázsszóval fellovaltak, amely csak rabolni tudott, de alkotni nem. Az a tömeg, amelyet ilyen szellemben organizáltat, igen alkalmas egy negatív programmnak, a rombolásnak végrehajtására, pozitív, alkotó munkára azonban képtelen. Nem kerül tehát nagy erőfeszítésünkbe, mindannak a fejetlenségnek, anarchisztikus tünetnek megmagyarázása, amelynek a gyászos emlékű proletárdiktatúra alatt tanúi voltunk, ha ismer-

jük a marxizmus erkölcsnélküliségét. A vezetők csak önmagukhoz maradtak következetesek, amikor megszedték, magukat a vezetettek pedig úgy viselkedtek, ahogy mestereik oktatták őket évtizedeken keresztül. Az ilyen szervezetben a hatás, a célelérés eszköze nem lehet más, mint a terror, az uszítás, a leghitványabb és legalantosabb út és mód, amellyel emberi lényekre hatni lehet. Még azt is hozzá tehetjük, hogy az ilyen szervezetre alapított uralom szükségképpen rendkívül ingadozó és csak ideig-óráig tartó. Mert az alap nem alárendeltek kötelességtudása, felelősség — vagy pláne becsületérzése, hanem a szüntelen csigázott, szakadatlanul élesztett vágyak és igények, amelyek természetüknél fogva határt vagy korlátot nem ismernek. Legjobban elárulta ezt a vörös hadsereg fegyelme. Ezt a bandát csak a pénz tartotta össze, nem a belső lelki fegyelem vagy kötelességtudás, mely egykor háborús csapatainkat áthatotta. Nagy üggyel-bajjal kicipelték őket a tűzvonalig, de minthogy egyik sem akarta becses bőrét átlyukkasztani a proletáruralom nyújtotta földi paradicsom kedvéért, vezetőik, hogy a csúfos megfutamodásnak elejét vegyék, egy másik bandát állítottak a hátuk mögé, géppuskákkal; ezek valószínűleg kétszeres vagy háromszoros zsoldot kaptak azért, hogy társaikat a proletárdiktatúra védelmére „lelkesítsék."

Ez utóbbi tényben benne van a szocializmus egész természetrajza, teljes korukkal és örök tanúságot vonhatunk belőle a jövőre. Ha a polgári uralom olyan kegyetlen, gonosz és erkölcstelen lett volna, mint ők voltak, ők soha hatalomra nem jöhettek volna. A szocializmus erkölcsi jellemrajzához még hozzáfűzhetjük, hogy az ilyen áldemokratikus szervezetben a terroron és uszításon kívül a hatásnak harmadik legfőbb eszköze szükségképpen a hazugság. A liberalizmus sohasem félt az igazságtól és szabad kritikától, mert elveivel ellentétben lehetőleg nem cselekedett és alapelve lévén a szabad kritika, az ellene irányuló támadásokat sem gátolta meg. A bolseviki vezetőknek ébren kell tartani nyájaikban azt a hitet, hogy amit ők cselekszenek, nem egyéni akaratuk műve, hanem a kormányzottak akarata s minden igazságnak, ami az δ teljhatalmuknak árthatna, az ellenkezőjét kell állítani és a tömeggel elhitetni. Ezért a „valósággá vált szocializmus" elvette a demokratikus parlamentáris rendszert és behozta a tanácsszervezetet, amely a kormányzottakat kiszolgálja a vezérek legkorlátlanabb önkényének. A tömeggel ilyenformán elhitetik, hogy ő kormányoz, pedig vezetői a legellenőrizhetetlenebb önkénnyel uralkodnak rajta.

A marxizmus az δ erkölcsnélküliségével nagyon alkalmas lehet a rombolásra, de alkotóereje nincsen. Amikor a szocialista-vezérek megtollasodnak és maguk is kapitalisták lesznek és amikor a bolsevizmus fogdmegjei a maguk számára „kommunizáltak" el ami kezük ügyébe került, a szocializmus erkölcsnélküli erkölcstana nem ismeri az önzetlenséget, nem ismer belső lelki indítékokat. Az emberek akaratnélküli eszközei a Marx-féle termelőerőnek, nem keresztény értelemben vett erkölcsi lények.

Taktikai eszközei az uszítás, terror és hazugság; tehát mi jót és nemeset várhatunk tőle, ha akár a mérsékeltebb, akár pedig a vadabb és türelmetlenebb formájában megvalósul? Különben tudjuk mit tett nálunk és Oroszországban, mit csinál a mérsékelt szocializmus Ausztriában és Németországban.

*

A szocialista teoretikusok okoskodásaikat és következtetéseiket egy hamis és tudományosan semmiképp sem igazolható elméletre alapítják, ez pedig az ismert osztályharcelmélet, amelyet Marx Thierrytől és Guisottól kölcsönzött. Ebben a hamis szemléletben látnak és magyaráznak minden társadalmi jelenséget: az átkos osztályuralom hozta nyakunkra az öldöklő háborút, nagyobb profit kedvéért, minden uralom csak osztályuralom s a polgári osztályuralom után szükségszerűleg a proletariátusának kell elkövetkeznie, sőt egyik kommunista apostol azt az oktalan megjegyzést is megkockáztatja, hogy a világtörténelem nem más, mint osztálydiktatúrák sorozata.

Az osztályharcelmélet a mai demokratikus berendezkedésű, társadalomra alkalmazva túlzott és hamis és nem egyéb, mint tiszta abstractio eredménye. Beszélhetünk bizonyos hivatáshoz tartozó csoportokról, de osztályokról nem, mert valamely hivatáshoz tartozás nem jelent egy állandó állapotot és lekötöttséget, minthogy azért mindenki számára bármely állás vagy hivatás nyitva áll. Szorosan elkülöníteni a modern társadalmat, vagyonosak és vagyontalanok olymódon, hogy mindkettő zárt kasztot alkot mint rabszolgaság vagy feudalizmus korában, erőltetett, abszurd és a tényeknek ellentmond, mert a demokrácia és szabad verseny lehetővé teszi, hogy az alkalmazkodni tudók helyzetükön változtassanak. Ha a tehetetlenek, az élhetetlenek, a mai élet feltételeihez alkalmazkodni nem tudók, a társadalmi piramis legalsó lépcsőjén maradnak, ezzel semmi olyan nem történik, ami igazságérzetüket bántaná. Hogy lehet osztályokról beszélni, amikor a különböző foglalkozási csoportok pontos elkülönítése is nehéz s annyi átmenet van egyiktől a másikhoz, hogy egyes kategóriák felállítása is úgyszólván csak elméletileg lehetséges. Olyan társadalmi csoport, amelynek zárt osztályjellege van, csak egy volt Magyarországon, a hitbizományos főurak csoportja, és ez valóban à hűbériség korából megmaradt visszaélés, amelyet a mai demokratikus társadalom nem tűrhet.

Esztelen túlzásukban semmiféle más kapcsolatot el nem tudnak képzelni az emberek között, mint osztálykapcsolatot, sem egyéb közösséget, mint osztályközösséget akkor, amikor a nemzeti érzület és a nacionalista föllobbanás erősebb, mint valaha. A német és osztrák munkások magatartása pedig legjobban bizonyítja, hogy a nemzeti szolidaritás érzése mennyivel erősebb a csoportpatriotizmusnál és hogy az osztályharcelmélet nem egyéb, mint fikció. De nem is szabad az ő állításaikat komolyan venni, mert mindez csak arravaló, hogy felébresszék a vagyontalanok

csoportpatriotizmusát, hogy fellovalják a társadalom salakját és a munkakerülőket az igazán dolgozók ellen uszítsák, hogy ilymódon hatalomra tegyenek szert, mert hiszen az egész szocializmus nem egyéb, mint az előzményekben kimutattuk, mint imperialisztikus forma,' uralmi szervezet. Komoly tudós nem is foglalkozhatik társadalmi kérdésekkel az osztályharcelmélet szempontjából; akik az emberi jogok dekretálása és liberalizmus kora óta is az osztályharcra építik következtetéseiket, azok közönséges demagógok, vagy kificamodott agyvelejű áltudósok, akik megkótyagosodtak a marxizmus álokoskodásaitól.

Ez a tan nemcsak hazug és igazolhatatlan az elfogulatlan szemlélet előtte hanem egyúttal haladásellenes, retrográd gondolat, mert az egészséges és összhangzatos társadalmi fejlődésnek az összes társadalmi csoportok érdekellentéteinek kiegyenlítődése, vagyis a társadalmi szolidaritás felé kell haladnia. Ezért minden tudatos és a közjólétet szemelőtt tartó politikának árra kell törekednie, hogy a különböző társadalmi csoportok ellentéteit ki ne élezze, hanem a lehetőség szerint ellensúlyozza vagy elsimítsa, hogy az egész társadalom teremtő tevékenysége lépjen a csoportversengések helyére. Erre a nemzeti és társadalmi egységre lett volna szükségünk a négyévig tartó világháború után.

Az osztályharc és osztályzsarnokság behozatala valóban létrehozott egy kegyetlen, minden külső háborúnál gyilkosabb „osztályharcot" nálunk és Oroszországban. Valósággá tették azt, ami csak egy egyoldalú elmélet volt, azáltal, hogy egy kis politikai csoportnak meggyőződéseit soha nem hallott erőszakos eszközökkel mindnyájunkra rá akarták kényszeríteni. Ha ez az állapot állandósulhatott volna, a feudalizmus feltámadását jelentette volna egy új elnyomó, vad és erkölcstelen oligarchiával együtt, egy új feudális rendszert, amelyben elnyomott és a politikai életből kitagadott maradt volna a lakosságnak vagy kétharmada. Magától érthető, hogy a kitagadottak sohasem nyugodtak volna bele ebbe az égbekiáltó zsarnokságba és ez az állandó belső harc emésztette volna föl a népességnek minden alkotó és termelő erejét.

A munkásmozgalom szervezői szörnyű bűnt követtek el azáltal, hogy olyan hiedelmekkel tömték meg tömegeik lelkét, amely őket lealacsonyította és valósággal izolálta a liberális és az egyenlőség elve alapján berendezkedett társadalomban és elhitette velük, hogy ők nem szabad polgárok, hanem hitvány bérrabszolgák; és elhitették velük azt, hogy az individualista termelési rendszer hibáin és visszaélésein nem az egész társadalom egységes közreműködése segíthet, hanem csak az állítólag elnyomott osztály majdan bekövetkező uralma. A bolseviki uralom megmutatta, hogy ez a felfogás mennyire őrült agyrém volt. Mert csak a társadalom salakjai, a hivatásos munkakerülők voltak egyedül azok, kik a szocializmus e földi paradicsomában jól érezhették magukat, rajtuk kívül senkisem és legkevésbbé a munkásságnak dolgos és törekvő része.

A szocializmus akár türelmetlenebb, akár mérsékeltebb formájában valósul is meg, egyet jelent: osztály uralmat. Ebben a társadalomban mindenki bérrabszolga lesz, az állam bérrabszolgája. Urak csak a vezetők lesznek, akik a mindenható szocialista államhatalmat képviselik. Minthogy az állam beleavatkozik az egyéni cselekvésnek minden apró-cseprő mozzanatába, a szocializmus uralma el sem képzelhető egy óriási hivatalnoki hadsereg nélkül. Ebből különben a magyar bolsevizmus adott is ízelítőt.

Az egészséges társadalmi fejlődés útja nem az, amit a nemzetközi szocializmus hirdet: nem az új osztályuralom, nem a visszatérés a hűbériség korába, hanem az osztálykülönbségek és osztályellentétek megszüntetése az összes foglalkozási csoportok egysége és szolidaritása által. Ezért meg kell szüntetni a tőke és a munka harcát, ki kell küszöbölni az ellentéteket, mert csak *így* lehetséges békés munka és haladás.

III.
Marx gazdasági tanai.

Rövid összefoglalás. — A szocializmus rab szolgaállama.

Marx gazdasági tanaival más alkalommal fogunk részletesen foglalkozni, ezúttal csak fontosabb tételeit fogjuk felemlíteni.

A szocialista szervezetben nem szabad mást látnunk — mint már az előzményekben kimutattuk — mint uralmi szervezetet. Marx és követői azt állítják az ő témáikról, hogy az „tudományos rendszer", hogy mindaz, amit ők tanítanak, észszerű és csak megértésre van szükség, hogy ezeknek az állítólag világot megváltó igéknek buzgó követői legyünk. Csak mellesleg említjílk meg, hogy ezt maguk megcáfolták akkor, amikor Magyarország és Oroszország ezeknek az „észszerű" tanoknak terjesztésére a spanyol inkvizíció eszközeit alkalmazták. Ezek a tanok csak ügyesen megformulázott tételek, amelyek a felületesen gondolkodót megkapják és különösen alkalmasok arra, hogy a munkásosztály elégedetlenségét felkeltsék és hogy a hasonló társadalmi helyzetű egyénekből egységes tömeget szervezzenek.

A munkások elégedetlenségének felkeltésére Marx álokoskodásai közül az *értéktöbblettan* (Mehrwertlehre), a legalkalmasabb, amelyet Marx *Ricardo*-tól, a nagy kapitalista közgazdásztól vett át. Ennek az a foglalatja, hogy a munkás néni" kapja vissza munkájának teljes értékét. A kapitalista drágábban adván el az ipari terméket, mint amennyit az előállításért a munkásnak fizet, a hasznot maga vágja zsebre, s így származik a tőke profitja. Hogy az anyagot, a szerszámot elő kellett valakinek teremteni, hogy a tárgyakat, a gépeket stb. valakinek ki kell gondolni, hogy már addig sok pénzbe és fáradságba kerültek, mire a feldolgozandó anyag a munkás kezéhez jutott és hogy azt még értékesíteni kell, ami fáradsággal és kockázattal jár, — ezzel a

szocializmus nem törődik, a munkaadó az ö felfogásuk szerint nem egyéb, mint „gaz kizsákmányoló”. Ebből a tételből csinálták Marx követői a kizsákmányolási elméletet. Ez a szocializmusnak az osztályharc-elmélet mellett másik alapvető tétele, Ezt halljuk folyton az agitátorok beszédeiben, ezt olvassuk a propaganda-iskolákban új lére fölerésztve, ide-oda csavargatva. A szocializmus jelszavává vált, hogy a munkásnak vissza kell fizetni munkája teljes értékét. Ez pedig lehetetlen, ezt nem tudja megtenni a szociálista-állam sem, mert szükség van az úgynevezett értéktöbbletre az üzemfejlesztésre és miből tartanák el a termelő- és népbiztos elvtársakat?

Marx az élet és a világ egyetlen mozgatójának a termelőerőt ismeri el, amely nála valósággal az Istent helyettesíti. Ez alakította eddig is az emberiség történelmét, amelynek különböző alakulatai nem egyebek, mint az illető kor termelési rendszerének kifejezői. Ez az annyit emlegetett *történelmi materializmus.* Marx úgy gondolta, hogy a mostani termelési módot: a szabad versenyt, a tőkés termelést a szocialista termelés fogja felváltani. A tőke ugyanis a munkásoktól eltulajdonított értéktöbblet révén mindjobban felgyülemlik, s hova-tovább minden kis üzemet elnyel és minden termelőeszköz, minden vagyon néhány nagy kapitalista kezében összpontosul. Amikor ez a folyamat befejeződik, akkor következik a szocializmus érája, vagyis a társadalmi termelés kora. Az állam ugyanis az összes termelő eszközöket (földet, bányákat, gyárakat) kisajátítja, s ezek ilyenformán átmennek — amint ők mondják — a társadalom tulajdonába. Hogyan, mi módon történjék ez, átmenjen-e minden tulajdon köztulajdonba (kommunizmus) vagy csak a termelőeszközök (kollektivizmus), ez már a szocializmus részletkérdése.

Kiváló közgazdászok és gondolkodók eléggé szétszedték Marx tanait. Nem volt nehéz kimutatniuk, hogy a termelés központi szervezése lehetetlenség, vagy ha ezt megkísértenék, a termelés teljes csődjét jelentené. (Orosz és magyar példa.) Kimutatták, hogy a termelésnek ez a módja csak óriási hivatalnoki készültséggel lehetséges és megszűnik minden demokrácia és nincs többé sem egyenlőség, sem biztosíték a hatalom visszaélései ellen. Demokratikus szervezet mellett az emberek nem fognak önként áldozatokat hozni a termelőeszközök gyarapítására. Az eddigi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a termelést és az elosztást egy testületben összpontosítani lehetetlenség. Az ilyen központi termelés mellett nincsen érdek, sem felelősség, sem kezdeményezés, sem cselekvési szabadság. A terményeket szükségletek szerint elosztani már magában ellenmondás, mert semmi sem kivihetetlenebb, mint a szükségleteket egyenlővé tenni. *A szocialisták tehát, amikor fel akarják szabadítani a munkát, rabszolgamunkát erőszakolnak rá az emberre és lerombolnak minden erkölcsi erőt, lehetetlenné teszik* a szabadmozgást, az igazságosságot. Ezek a főérveink a szocializmus ellen. Hogy ezek mennyire igazak, eléggé bebizonyították a közelmúlt tapasztalatai.

A marxizmus összes tanításait tehát négy csoportra osztthatjuk, ezek pedig a következők:

1. *A társadalmi forradalom tana.* A mai egész társadalmi berendezkedés tagadása. A mai társadalmat meg kell semmisíteni. Meg kell szervezni a proletariátust, s ez a szervezett proletariátus, ha hatalomra kerül, diktatúrájával rá fogja kényszeríteni a társadalomra a szocialista termelési rendszert. 2. *A történelem anyagelvü felfogása* (történelmi materializmus). — Minden történelmi és társadalmi jelenség a termelési és csereviszonyok eredménye. 3. *Értéktöbblettan* (kizsákmányolási elmélet). — A kapitalista nem fizeti meg a munkás munkájának teljes értékát. 4. *Szocializmus* (kommunizmus). — A kapitalista társadalom bukása után a szervezett proletariátus központosítja (államosítja) a termelést és a javak elosztását. Ekkor következik be az a paradicsomi állapot, amellyel a szocialisták bennünket kecsegtetnek. Hogy valóban mi következik be, azt tudjuk: a termelés csődje, a bérrabszolgaság és a munkásmozgalom diadalmas parazitáinak zsarnoki uralma.

A szerkesztésért és kiadásért felelős Apsay János.

„Nihil obstat. Dr. Stephanus Madarász censor dioc. 1519. Imprimatur Budapestini 10. Julii 1920. Dr. Stephanas Breyer Vicarius Generalis Budaposiensis subst".

MOB. könyynyomdája, Budapest.